

Θ.Ε. 3. ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ (Εκκλησία, Ευχαριστία, ενότητα, ταυτότητα, όρια/νόμος)

3.1. ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Η Εκκλησία και τα εκκλησιαστικά σύμβολα.

1. Η εκκλησία ως «ναυς»,
σχέδιο Ράλλη Κοψίδη (1957)

2. Άμπελος, ψηφιδωτό (λεπτομέρεια) από τη
Βασιλική του Αγ. Βιταλίου, Ραβέννα, (6^{ος} αι.)

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

3. Η άμπελος

4. Το Άλφα και το Ωμέγα, Κατακόμβη της
Δομιτίλλας, Ρώμη, 5^{ος} αι.

α. εκκλησία: (ετυμολογία) αρχ. < ἔκκλητος < ἐκκαλῶ «καλώ έξω, συγκαλώ» < ἐκ- + καλῶ. Η λ. αναφερόταν αρχικά στην Εκκλησία τού Δήμου, καθώς και στις συγκεντρώσεις των υπευθύνων μιας πόλης-κράτους, οι οποίες λειτουργούσαν ως νομοθετικά σώματα.

Περιλαμβάνει γενικά τη σύγκληση (επίσημη ή ανεπίσημη) προσώπων για προκαθορισμένο σκοπό. Θρησκευτική σημ. απέκτησε η λ. στη βιβλική γλώσσα. Στην Π.Δ. οι Εβδομήκοντα χρησιμοποίησαν τις λ. εκκλησία και συναγωγή αποδίδοντας την εβρ. λ. qahal «συγκέντρωση, συνάθροιση» σε σχέση με τη συγκέντρωση του Ισραήλ για θρησκευτικούς ή πολεμικούς σκοπούς. Στην Κ.Δ. εκκλησία ονομάζεται το σύνολο των χριστιανών (γενικά ή τοπικά), καθώς και το σύνολο των πιστών που αναγνωρίζουν τον Χριστό ως κεφαλή τους (πβ. Κολ. 1,18: και αυτός έστιν η κεφαλή του σώματος της εκκλησίας)].

Μπαμπινιώτης, Γ. (2002²). *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας*. Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας.

β. Η λέξη *Εκκλησία* είναι σύνθετη και δηλώνει την «πρόσκληση» όλων των πιστών για συγκέντρωση στον ίδιο τόπο («εκ-καλώ» σημαίνει «προσκαλώ»).

Σχολικό βιβλίο Θρησκευτικών Γ' γυμνασίου, ΔΕ 2, σ. 12.

Από την Καινή Διαθήκη	Χριστιανικά σύμβολα
<p>α) <i>Ιω 10, 11. 14-15:</i> «Εγώ είμαι ο καλός ποιμένας· ο καλός ποιμένας θυσιάζει τη ζωή του για χάρη των προβάτων... Εγώ είμαι ο καλός βοσκός. Όπως ο Πατέρας αναγνωρίζει εμένα κι εγώ αυτόν, έτσι κι εγώ αναγνωρίζω τα δικά μου πρόβατα κι εκείνα αναγνωρίζουν εμένα· και θυσιάζω τη ζωή μου για χάρη των προβάτων».</p>	 <p>5. Πάρκο κατακομβών της Δομιτίλλας, Ρώμη, (αντίγραφο).</p>
<p>β1) <i>Εβρ 6, 18β - 19:</i> «...εμείς που καταφύγαμε σ' αυτόν (τον Θεό) οφείλουμε να μείνουμε σταθεροί σ' αυτά που ελπίζουμε. Αυτή μας η ελπίδα μάς ασφαλίζει και μας βεβαιώνει σαν άγκυρα».</p> <p>β2) Η άγκυρα, σύμβολο της ελπίδας και της σωτηρίας.</p>	<p>6.</p> <p>Λεπτομέρεια ψηφιδωτού (Μαυσωλείο της Γάλλας Πλακιδιάς), Ραβέννα, α' μισό του 5^{ου} αι.</p>

γ1) «Η ψυχή που προσεύχεται», μορφή με ανοικτά τα χέρια σε στάση προσευχής

γ2) Το μονόγραμμα του Χριστού, σχηματισμένο από τα δύο πρώτα σύμφωνα (Χ και Ρ) του ονόματός Του

γ3) Το περιστέρι με κλαδί ελιάς στο ράμφος του, σύμβολο του πιστού μέσα στη χαρά του Παραδείσου.

7. Ψηφιδωτό δάπεδο. Πάφος, Ναός Χρυσοπολίτισσας, Αναπαράσταση αμπέλου.

δ) Το **Άλφα** και το **Ωμέγα**, σύμβολο του Χριστού, που είναι η αρχή και το τέλος των πάντων.

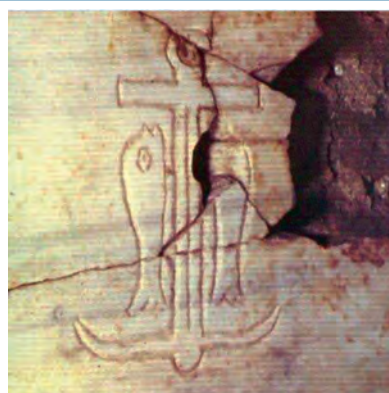
8.

ε) *Ιω 15, 5*: «Εγώ είμαι το κλήμα («**ἄμπελος**»), εσείς οι κληματόβεργες («**τά κλήματα**»). Εκείνος που μένει ενωμένος μαζί μου κι εγώ μαζί του, αυτός δίνει άφθονο καρπό, γιατί χωρίς εμένα δεν μπορείτε να κάνετε τίποτε».

9. Εθνικό Ρωμαϊκό Μουσείο, Θέρμες Διοκλητιανού, Ρώμη

στ΄) Το ψάρι («**ΙΧΘΥΣ**», στα αρχαιοελληνικά), που λειτουργούσε σαν ακροστιχίδα της ομολογίας της πίστης: Ιησούς Χριστός, Θεού Υιός, Σωτήρ.

10.

Η Εκκλησία ως λατρευτική κοινότητα.

1. «Τὸ στερέωμα, τῶν ἐπὶ σοὶ πεποιθότων, στερέωσον Κύριε τὴν Ἐκκλησίαν, ἣν ἐκτίσω, τῷ τιμίῳ σου αἵματι».

[Απόδοση στη νεοελληνική: Κύριε, Εσύ που στερεώνεις όσους Σε πιστεύουν, στερέωσε την Εκκλησία, την οποίαν έκανες δική Σου με το τίμιο αίμα Σου».]

2. *Μτ 18, 19-20*: «[Πάλιν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἐὰν δύο ὑμῶν συμφωνήσωσιν ἐπὶ τῆς γῆς περὶ παντὸς πράγματος οὗ ἂν αἰτήσωνται, γενήσεται αὐτοῖς παρὰ τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.] οὗ γὰρ εἰσι δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ἕμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμι ἐν μέσῳ αὐτῶν».

Μετάφραση: «[Σας βεβαιώνω επίσης πως αν δύο από σας συμφωνήσουν στη γη για ένα πράγμα που θα ζητήσουν, ο ουράνιος Πατέρας μου θα τους το κάνει.] Γιατί όπου είναι συναγμένοι δύο ή τρεις στο όνομά μου, εκεί είμαι κι εγώ ανάμεσά τους».

Ερμηνεία: [...] Ο Κύριος, ὅτε ηθέλησεν ὅπως παρακινήσῃ ζωηρῶς τοὺς μαθητὰς Αὐτοῦ εἰς Ὁμόνοιαν καὶ Εἰρήνην, εἶπε: «Πάλιν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐὰν δύο ὑμῶν συμφωνήσωσιν, ἐπὶ τῆς γῆς περὶ παντὸς πράγματος οὗ ἂν αἰτήσωνται, γενήσεται αὐτοῖς παρὰ τοῦ Πατρὸς μου τοῦ ἐν Οὐρανοῖς· οὗ γὰρ εἰσι δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ἕμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμι ἐν μέσῳ αὐτῶν» (Ματθ . 18, 19-20) [...]. «Ἐάν», λέγει, «δύο ὑμῶν συμφωνήσουσιν ἐπὶ τῆς γῆς»· (Ο Κύριος) ἔθεσε τὴν ὁμόνοιαν πρώτην. Προέταξε τὸν σύνδεσμον εἰρήνης. Εδίδασκεν ἡμᾶς ὅπως ὁμονοῶμεν σταθερῶς καὶ ἐν πίστει.

Ἀλλ' ὁ Κύριος ομιλεῖ περὶ τῆς Εκκλησίας Αὐτοῦ καὶ πρὸς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι εὐρίσκονται ἐν τῇ Εκκλησίᾳ, λέγων, ὅτι, ἐάν ὁμονοοῦν, ἐάν, συμφῶνως πρὸς ὅσα ἐκεῖνος παρήγγειλε καὶ εἶπε, καίτοι ὄντες δύο ἢ τρεῖς μόνον, προσεύχωνται ἐν ὁμονοίᾳ, θα δύνανται, καίτοι δύο ἢ τρεῖς, ὅπως ἐπιτυχᾶν παρατὴς Μεγαλειότητος τοῦ Θεοῦ, ὅ,τι ζητοῦν.

«Ὅπου εἰσὶ δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ἕμὸν ὄνομα ἐκεῖ», λέγει, «εἰμι ἐν μέσῳ αὐτῶν», δηλ. μετὰ τῶν ἀπλῶν καὶ εἰρηνοποιῶν, μετ' ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι φοβοῦνται τὸν Θεόν καὶ τηροῦν τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ.

Κυπριανού Καρθαγένης, *De Catholicae Ecclesiae Unitate*.

3. *Μτ 28, 20*: «Καὶ ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος».

Μετάφραση: «Κι εγώ θα είμαι μαζί σας πάντα, ως τη συντέλεια του κόσμου».

Ερμηνεία: Η Εκκλησία και ο Ιδρυτής της είναι αδιάρρηκτα ενωμένοι... Η Εκκλησία είναι ο Χριστός «μεθ' ἡμῶν». Ο Χριστός δεν εγκατέλειψε την Εκκλησία ὅταν ἀνελήφθη στους ουρανοὺς: «Καὶ ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος» (Μτ 28, 20)», ἐπειδὴ «οὗ γὰρ εἰσι δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ἕμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμι ἐν μέσῳ αὐτῶν» (Μτ 18, 20). [...]

Η ἐνότητα μετὰξὺ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Εκκλησίας Του πραγματώνεται, πάνω ἀπ' ὅλα, μέσῳ τῶν μυστηρίων [...].

Ware, Κάλλιστος, ἐπίσκοπος Διοκλείας (2001³). *Η Ορθόδοξη Εκκλησία*. Ἀθήνα: Ἀκρίτας, σ. 382.

Χαρακτηριστικά της πρώτης Εκκλησίας

1. Από τις **Πράξεις των Αποστόλων**

α) Η ζωή μέσα στην πρώτη κοινότητα (Πραξ 2, 42-47)

Όλοι αυτοί ήταν αφοσιωμένοι στη διδασκαλία των αποστόλων και στη μεταξύ τους κοινωνία, στην τέλεση της θείας Ευχαριστίας και στις προσευχές. Ένα δέος τούς κατείχε όλους ὅσοι ἔβλεπαν πολλά εκπληκτικά θαύματα να γίνονται μέσω των αποστόλων. Όλοι οι πιστοί ζούσαν σε έναν τόπο

και είχαν τα πάντα κοινά· πουλούσαν ακόμα και τα κτήματα και τα υπάρχοντά τους, και μοίραζαν τα χρήματα σε όλους, ανάλογα με τις ανάγκες του καθενός. Κάθε μέρα συγκεντρώνονταν με ομοψυχία στο ναό, τελούσαν τη θεία Ευχαριστία σε σπίτια, τρώγοντας την τροφή τους γεμάτοι χαρά και με απλότητα στην καρδιά. Δοξολογούσαν το Θεό, κι όλος ο λαός τούς εκτιμούσε. Και ο Κύριος πρόσθετε κάθε μέρα στην εκκλησία αυτούς που σώζονταν.

β) Η κοινοκτημοσύνη των πρώτων χριστιανών (Πραξ 4, 32-37)

Όλοι όσοι πίστεψαν είχαν μία καρδιά και μία ψυχή. Κανείς δεν θεωρούσε ότι κάτι από τα υπάρχοντά του ήταν δικό του, αλλά όλα τα είχαν κοινά. Οι απόστολοι κήρυτταν και βεβαίωναν με μεγάλη πειστικότητα ότι ο Κύριος Ιησούς αναστήθηκε. Κι ο Θεός έδινε σε όλους πλούσια τη χάρη του. Δεν υπήρχε κανείς ανάμεσά τους που να στερείται τα απαραίτητα. Γιατί όσοι είχαν χωράφια ή σπίτια τα πουλούσαν, κι έφερναν το αντίτιμο αυτών που πουλούσαν, και το έθεταν στη διάθεση των αποστόλων. Απ' αυτό δινόταν στον καθένα ανάλογα με τις ανάγκες του. Έτσι έκανε κι ο Ιωσήφ, ένας λευίτης από την Κύπρο, που οι απόστολοι τον ονόμασαν Βαρνάβα, όνομα που μεταφράζεται «ο άνθρωπος της παρηγοριάς». Αυτός είχε ένα χωράφι, το πούλησε κι έφερε τα χρήματα και τα έθεσε στη διάθεση των αποστόλων.

2. Από την *Επιστολή προς Διόγνητον* (απόσπασμα, §5, 1-6, 8):

«Διότι οι χριστιανοί ούτε ως προς τον τόπο ούτε ως προς την ομιλία ούτε ως προς τα υπόλοιπα ήθη διακρίνονται από τους υπόλοιπους ανθρώπους. Διότι δεν κατοικούν ούτε σε ιδιαίτερες πόλεις ούτε κάποια διαφορετική γλώσσα χρησιμοποιούν. [...] Παρουσιάζουν θαυμαστή και πραγματικά παράξενη την κατάσταση του τρόπου ζωής τους. Κατοικούν τις ιδιαίτερες πατρίδες τους, αλλά σαν πάροικοι. Συμμετέχουν στα πάντα ως πολίτες και όλα τα υπομένουν ως ξένοι. Κάθε ξένη πατρίδα είναι πατρίδα τους και κάθε πατρίδα είναι ξένη... Ζουν στη γη αλλά πολιτεύονται στον ουρανό. Υπακούουν στους καθορισμένους νόμους και με τη ζωή τους υπερβαίνουν τους νόμους. Τους αγαπούν όλους και διώκονται από όλους. Αγνοούνται και κατακρίνονται. Θανατώνονται και παίρνουν ζωή. Βλασφημούνται και δικαιώνονται. Δέχονται λοιδορίες και ευλογούν (λέγουν καλά λόγια). Υβρίζονται και τιμούν. Όταν κάνουν το καλό, τιμωρούνται ως κακοί, όταν τιμωρούνται χαιρόνται σαν να παίρνουν ζωή [...]. Με λίγα λόγια ό,τι είναι για το σώμα η ψυχή, αυτό είναι στον κόσμο οι χριστιανοί [...]. Οι χριστιανοί κατοικούν στον κόσμο, αλλά δεν προέρχονται απ' τον κόσμο (δεν έχουν το πνεύμα του κόσμου)».

3. Ιουστίνος φιλόσοφος και μάρτυρας

[...] Κατά τη λεγόμενη ημέρα του ήλιου, δηλαδή την Κυριακή, γίνεται συγκέντρωση όλων των χριστιανών που κατοικούν στις πόλεις ή στο ύπαιθρο και διαβάζονται τα Απομνημονεύματα των Αποστόλων ή τα συγγράμματα των προφητών, όσο χρόνο είναι δυνατό.

Κατόπιν, αφού σταματήσει αυτός που διαβάζει, ο προϊστάμενος λειτουργός με ομιλία νουθετεί και προσκαλεί τούς χριστιανούς να μιμηθούν τα καλά αυτά έργα. Έπειτα σηκωνόμαστε όλοι μαζί και προσευχόμαστε· και, όπως είπαμε προηγουμένως, όταν σταματήσουμε την προσευχή, προσφέρεται «άρτος» και «οίνος» και «ύδωρ» και ο προϊστάμενος λειτουργός, με όση δύναμη έχει, απευθύνει επίσης ευχές και ευχαριστίες στο Θεό και ο λαός, επιδοκιμάζοντας, λέγει Αμήν. Και η μετάδοση και η μετάληψη των δώρων της θείας Ευχαριστίας γίνεται χωριστά για τον καθένα· σ' εκείνους που δεν ήσαν παρόντες, στέλνεται με τους διακόνους. Και από αυτούς που είναι εύποροι και επιθυμούν, καθένας δίνει ό,τι θέλει, ανάλογα με την προαίρεσή του. Το ποσό που συγκεντρώνεται δίνεται στον προϊστάμενο λειτουργό, και αυτός βοηθάει τα ορφανά και τις χήρες, και παρέχει προστασία σε όσους απουσιάζουν - επειδή είναι άρρωστοι ή για άλλη αιτία - και στους

φυλακισμένους, και στους ξένους, που μένουν προσωρινά εκεί, και σε όλους ανεξαιρέτως που έχουν ανάγκη. Την κοινή, λοιπόν, συγκέντρωση αυτή κάνουμε την ημέρα του ήλιου, επειδή είναι η πρώτη ημέρα κατά την οποία ο Θεός, αφού μετέβαλε το σκοτάδι και την ύλη, δημιούργησε τον κόσμο, και επειδή ο Ιησούς Χριστός ο Σωτήρας μας την ίδια μέρα αναστήθηκε «εκ νεκρών».

Ιουστίνου φιλοσόφου και μάρτυρος, Α΄ Απολογία
«υπέρ των Χριστιανών προς Αντωνίνον τον Ευσεβή» (ΒΕΠΕΣ 3, 198).

Πληροφορίες για τη Δούρα-Ευρωπό

α. Στη Μεσοποταμία, στη δυτική όχθη του Ευφράτη ποταμού, στη Δούρα Ευρωπό, οι ανασκαφές έφεραν στο φως τη σημαντικότερη κατ' οίκον εκκλησία.

Πρόκειται για μια ελληνοιστικίου τύπου οικία, που διέθετε αρκετά δωμάτια διατεταγμένα γύρω από μία αυλή. Για τις ανάγκες της λατρείας δύο συνεχόμενα δωμάτια της νότιας πλευράς ενώθηκαν και αποτέλεσαν ένα ενιαίο χώρο (13Χ15μ.). Στην ανατολική πλευρά της αίθουσας βρέθηκε μία εξέδρα, όπου πιθανόν θα βρισκόταν ο θρόνος του επισκόπου, ίσως φορητός και ξύλινος. Η μετατροπή αυτή τοποθετείται πιθανότατα [...] γύρω στο 231/232.

Δέκα χρόνια περίπου μετά, στη βορειοδυτική γωνία του σπιτιού, ένα δωμάτιο μετατράπηκε σε βαπτιστήριο. Απέκτησε ορθογώνια κτιστή κολυμβήθρα με κιβώριο πάνω απ' αυτή. Το βαπτιστήριο διακοσμήθηκε με τοιχογραφίες, που περιελάμβαναν θέματα σχετικά με το Βάπτισμα και τη διδασκαλία της Εκκλησίας γι' αυτό».

Στουφή, Ι. Η ναοδομία: Ιστορική και θεολογική θεώρηση, σ. 1.

β. Αναπαράσταση του χώρου:

Εικ. 11

λήμμα "Dura-Europos", Wikipedia (external link)

Η Εκκλησία στο Σύμβολο της Πίστεως.

1. Το 9ο άρθρο του «Συμβόλου της Πίστεως» («Πιστεύω»):

Πιστεύω [...]

9. Είς μίαν, άγιαν, καθολικήν και άποστολικήν Έκκλησίαν.

Πιστεύω [...]

στην Εκκλησία που είναι μία, αγία, καθολική και αποστολική.

Σχολικό βιβλίο Θρησκευτικών Γ΄ Γυμνασίου, ΔΕ 14, σ. 56.

2. Σχετικές αναφορές στην Καινή Διαθήκη

- «**μίαν**»: όπως ο ιδρυτής της Χριστός, που είναι ένας.

- *Κολ 1,18*: «Αυτός [ο Υιός του Θεού] η κεφαλή του σώματος που είναι η εκκλησία [...]».
- *Ιω 10,16*: «[...] Θα γνωρίσουν τη φωνή μου και θα γίνουν **ένα ποιμνιο με έναν ποιμένα**».

- «**αγίαν**»:

- *Εφ 5,25-27*: «[...] όπως ο Χριστός αγάπησε την εκκλησία και πρόσφερε τη ζωή του γι' αυτήν. Ήθελε έτσι να την **εξαγιάσει**, αφού την καθάρισε με το λουτρό του βαπτίσματος και με το λόγο, ώστε η εκκλησία να του ανήκει ως νύφη με όλη της τη λαμπρότητα, την καθαρότητα και **αγιότητα**, χωρίς ψεγάδι ή ελάττωμα ή κάτι παρόμοιο».
- *Α Κορ 1,2*: «Προς τους πιστούς της εκκλησίας του Θεού στην Κόρινθο, που ο Ιησούς Χριστός τους ξεχώρισε και τους κάλεσε να γίνουν **άγιοι** [...]».

- «**καθολικήν**»:

- *Εφ 2,17-18*: «Έτσι, ο Χριστός ήρθε κι έφερε το χαρμόσυνο μήνυμα της ειρήνης σ' εσάς τους εθνικούς, που ήσασταν μακριά από το Θεό, και σ' εσάς τους Ιουδαίους, που ήσασταν κοντά του. Πραγματικά, διά του Χριστού μπορούμε μ' ένα πνεύμα και οι δύο, εθνικοί και Ιουδαίοι, να πλησιάσουμε τον Πατέρα», και
- *Ιω 10,16*: «Έχω κι άλλα πρόβατα, που δεν ανήκουν σ' αυτή τη μάντρα· πρέπει κι εκείνα να τα οδηγήσω».
- *Μκ 16, 15*: ««Πορευθείτε σ' **ολόκληρο** τον κόσμο και διακηρύξτε το χαρμόσυνο μήνυμα σ' **όλη** την κτίση».

- «**αποστολικήν**»:

- *Εβρ 3,1*: «Λοιπόν, αδερφοί μου, [...], κατανοήστε καλά ποιος ήταν ο Ιησούς, ο απεσταλμένος του Θεού και αρχιερέας της πίστεως που ομολογούμε» («κατανοήσατε τόν **άπόστολον** και άρχιερέα τής όμολογίας ήμῶν Ίησοῦν Χριστόν»), και
- *Πραξ 2,42*: «Όλοι αυτοί ήταν αφοσιωμένοι στη διδασκαλία των **αποστόλων** και στη μεταξύ τους κοινωνία, στην τέλεση της θείας Ευχαριστίας και στις προσευχές».
- *Εφ 2,20*: «Προστεθήκατε κι εσείς στο οικοδόμημα που έχει θεμέλιο τους **αποστόλους** και τους προφήτες, κι ακρογωνιαίο λίθο αυτόν τον ίδιο το Χριστό».

12. Η Β΄ Οικουμενική Σύνοδος, Μεγίστη Λαύρα, Άγιο Όρος.

3. Η καθολικότητα της Εκκλησίας (Κύριλλος Ιεροσολύμων)

13. Πεντηκοστή, ψηφιδωτό από το Καθολικό της Ι. Μ. Οσίου Λουκά Βοιωτίας (11ος αι.)

Ονομάζεται λοιπόν η Εκκλησία καθολική, γιατί απλώνεται σε όλη την Οικουμένη, από τη μια ως την άλλη άκρη της γης· λέγεται καθολική, γιατί διδάσκει και ορθόδοξα και ασταμάτητα όλα τα δόγματα που πρέπει να γνωρίσουν οι άνθρωποι, για τα ορατά και τα αόρατα πράγματα, για τα επουράνια και τα επίγεια· (λέγεται καθολική), επειδή επιδιώκει να οδηγήσει στην ευσέβεια ολόκληρο το γένος των ανθρώπων, δηλαδή και τους άρχοντες και τους αρχόμενους, και τους μορφωμένους και τους απλοϊκούς· επίσης (λέγεται καθολική), γιατί γιατρεύει πέρα για πέρα και θεραπεύει όλα τα είδη των αμαρτιών που γίνονται με την ψυχή και το σώμα, καθώς και γιατί μέσα σ' αυτή αποκτάει κανείς κάθε είδος της λεγόμενης αρετής, που φαίνεται και στα έργα και στα λόγια και στα διάφορα πνευματικά χαρίσματα. Εκκλησία ακόμη ονομάζεται σύμφωνα με την κύρια σημασία της λέξεως «εκκλησία», γιατί καλεί όλους και τους μαζεύει.

Περικοπή από τη 18^η Κατήχηση του Κυρίλλου Ιεροσολύμων

4. Η αγιαστική και ανακαινιστική δύναμη της Εκκλησίας (Ιωάννης Χρυσόστομος)

Γιατί, ποιο λιμάνι μπορεί να συγκριθεί με την Εκκλησία; Ποιος παράδεισος μοιάζει προς τη δική σας σύναξη; Εδώ δεν υπάρχει φίδι που σχεδιάζει το κακό, αλλά ο Χριστός που οδηγεί στη μυστηριακή ζωή· δεν υπάρχει η Εύα που σε ρίχνει κάτω με τρικλοποδιά, αλλά η Εκκλησία που ανορθώνει· δεν υπάρχουν εδώ φύλλα δέντρων, αλλά ο καρπός του αγίου Πνεύματος, δεν υπάρχει εδώ φράχτης με αγκάθια, αλλά αμπέλι θαλερό. Αν βρω ένα αγκάθι, το μετατρέπω σε ελιά· γιατί όσα υπάρχουν εδώ δεν εμποδίζονται από τις φυσικές δυσκολίες αλλά έχουν τιμηθεί με την ελευθερία της θελήσεως· αν βρω ένα λύκο, τον μεταβάλλω σε πρόβατο, χωρίς να του αλλάξω τη φύση, αλλά μετατρέποντας τη θέληση. Γι' αυτό δε θα έκανε κανείς λάθος, αν έλεγε ότι η Εκκλησία έχει μεγαλύτερη άξια από την κιβωτό. Γιατί η κιβωτός έπαιρνε τα ζώα και τα διατηρούσε, ενώ η Εκκλησία παίρνει τα ζώα

και τα μεταβάλλει. Ας χρησιμοποιήσω παραδείγματα. Εκεί, στην κιβωτό, μπήκε γεράκι και βγήκε γεράκι· μπαίνει λύκος και βγαίνει λύκος. Εδώ (στην Εκκλησία) μπήκε κάποιος γεράκι και βγαίνει περιστέρι· μπαίνει λύκος και βγαίνει πρόβατο· μπαίνει φίδι και βγαίνει αρνί, επειδή δεν αλλάζει η φύση, αλλά διώχνεται η κακία.

Ιωάννης Χρυσόστομος. *Η' Ομιλία περί μετανοίας.*

5. Η εικόνα της Πεντηκοστής

14. Θεοφάνης ο Κρης (1546). *Κυριακή της Πεντηκοστής*. Ι. Μονή Σταυρονικήτα, Άγιο Όρος.

Ερμηνευτικό σχόλιο στην εικόνα της Πεντηκοστής

Οι απόστολοι είναι καθισμένοι ημικυκλικά στο φωτεινό υπερώο και χωρισμένοι σε δύο ομάδες, η μια απέναντι από την άλλη. Πάνω από τους αποστόλους φαίνεται ο ουρανός, από τον οποίο εκπέμπονται δώδεκα φωτεινές ακτίνες, που κατεβαίνουν προς τους αποστόλους. Πάνω από το κεφάλι κάθε αποστόλου είναι γλώσσα ώσει πυρός (Πραξ 2,4), που φανερώνει τον αγιοπνευματικό φωτισμό τους. Η σύνθεση της εικόνας ανοίγεται προς τα πάνω, σαν να ελκύεται από το Θεό - Πατέρα, από τον οποίο εκπορεύονται οι πύρινες γλώσσες. Κάτω διακρίνεται ένας γέροντας, που αποτελεί προσωποποίηση του κόσμου. Η εικόνα δείχνει την ενότητα των αποστόλων μέσα στην άκτιστη χάρη του Θεού, που αποκαθιστά τη διάσπαση των ανθρώπων που συνέβη στη Βαβέλ (Γεν. κεφ. 2).

Σχολικό βιβλίο Θρησκευτικών Α' Λυκείου, ΔΕ 14, σ. 79-80.

6. Η αποστολικότητα της Εκκλησίας

[...] Ως αφετηρία ας πάρουμε ένα βασικό εκκλησιαστικό δεδομένο [...]: τον προσδιορισμό της Εκκλησίας ως «αποστολικής» στο Σύμβολο της Πίστεως: «Πιστεύω ...εις μίαν αγίαν καθολικήν και αποστολικήν εκκλησίαν».

Η ερμηνεία που συνήθως δίνεται, είναι ότι η Εκκλησία είναι αποστολική, διότι οικοδομείται έχο-

ντας θεμέλιο τους δώδεκα αποστόλους. Διδασκαλία της, δηλαδή, είναι η διδασκαλία που αυτοί παρέλαβαν από τον Χριστό, κήρυγμά της είναι το κήρυγμά τους και ποιμένες της οι διάδοχοί τους. Συνήθως εδώ [...] τίθεται τελεία. Υπάρχει όμως κίνδυνος να παραθεωρηθεί το εξής απλούστατο: Η βάση όλων αυτών δεν είναι πρωτογενώς οι απόστολοι, αλλά η *αποστολικότητα*, η οποία είναι κάτι συμφυές με καθαυτή την πρωτοβουλία και το έργο του Θεού στην ιστορία. Ο Θεός απέστειλε τον Χριστό στον κόσμο, ο δε Χριστός με τη σειρά του, ως ο κατ' εξοχήν σταλμένος –ήτοι ο κατ' εξοχήν *απόστολος* – αποστέλλει στον κόσμο τους μαθητές του. Στον μεν Πατέρα του ανέφερε: «όπως εσύ έστειλες εμένα στον κόσμο, έτσι κι εγώ έστειλα αυτούς στον κόσμο» (Ιω 17, 18), στους δε μαθητές του ανακοίνωσε: «όπως ο Πατέρας έστειλε εμένα, έτσι στέλνω κι εγώ εσάς» (Ιω 20,21). Και όλα αυτά, με την πνοή του Πνεύματος, που φέρνει σε κοινωνία τις δύο διαφορετικότητες, το θείο και το ανθρώπινο, και εγκαινιάζει μέσα στην ιστορία το αληθινά καινούργιο. [...]

Κατά συνέπεια, η Εκκλησία είναι αποστολική, εάν και εφ' όσον είναι αποστελλόμενη από τον Θεό και αποστέλλουσα αποστόλους της «σ' όλη την κτίση» (Μκ 16, 15). Και στο ζήτημα αυτό εκδηλώνεται αδιάκοπα η δράση των προσώπων της αγίας Τριάδας.

Παπαθανασίου, Θ. (2009). *Η Εκκλησία γίνεται όταν ανοίγεται*, Αθήνα: Εν πλω, σ. 28-30.

Η Εκκλησία σήμερα.

1. Οι εκδηλώσεις της αγάπης των χριστιανών της Αλεξάνδρειας σε περίοδο επιδημίας πανώλης (γύρω στα 250μ.Χ.) (Διονύσιος Αλεξανδρείας)

«Τώρα πραγματικά όλα θρηνούν και όλοι πενθούν, και ολόγυρα στην πόλη ακούγονται γοερά κλάματα εξαιτίας του πλήθους εκείνων που έχουν πεθάνει και πεθαίνουν κάθε μέρα. Γιατί όπως έχει γραφτεί για τα πρωτότοκα των Αιγυπτίων, έτσι και τώρα «έγινε κραυγή μεγάλη· αφού δεν υπάρχει σπίτι, μέσα στο οποίο να μην υπάρχει κάποιος πεθαμένος[...]».

Οι περισσότεροι λοιπόν από τους αδελφούς μας από πολύ μεγάλη και αδερφική αγάπη, αφοσιωμένοι ο ένας στον άλλο και χωρίς να υπολογίζουν τις συνέπειες για τον εαυτό τους, έκαναν επισκέψεις στους άρρωστους, τους προσέφεραν τις υπηρεσίες τους, τους περιποιούνταν «εν Χριστώ» και πέθαιναν πολύ ευχαρίστως μαζί τους, αφού προηγουμένως πάθαιναν μόλυνση από την επαφή τους με τους άλλους, κολλούσαν την αρρώστια από τους πλησίον και, με τη θέλησή τους, δοκίμαζαν τους πόνους. Και πολλοί, αφού περιποιήθηκαν τους άλλους στην αρρώστια τους και τούς έδωσαν δύναμη, οι ίδιοι πέθαιναν, μεταφέροντας κατά κάποιο τρόπο το θάνατο εκείνων στους εαυτούς τους. Οι άριστοι λοιπόν από τους αδελφούς μας και μερικοί πρεσβύτεροι και διάκονοι και λαϊκοί με αυτό τον τρόπο έφυγαν από τη ζωή, επαινούμενοι πολύ, έτσι ώστε και αυτό το είδος του θανάτου, που ήταν αποτέλεσμα μεγάλης ευσέβειας και δυνατής πίστεως, να μη φαίνεται καθόλου ότι είναι κατώτερο από το μαρτύριο. Και αφού με απλωμένα χέρια σήκωναν τα σώματα των άγιων στην αγκαλιά τους, και τους έκλειναν τα μάτια και τα στόματα και τούς μετέφεραν πάνω στους ώμους, και τούς σαβάνωνναν και τους έλουζαν και τους στόλιζαν με τη νεκρική στολή, μετά από λίγο χρόνο, το ίδιο γινόταν και σ' αυτούς, γιατί, πάντοτε εκείνοι που απέμεναν στη ζωή, ακολουθούσαν στο θάνατο αυτούς που πέθαναν προηγουμένως. Οι ειδωλολάτρες όμως έκαναν τελείως τα αντίθετα· έδωχναν ακόμη και εκείνους που μόλις άρχιζαν να αρρωσταίνουν, και απέφευγαν τους αγαπημένους τους και τους πετούσαν στους δρόμους μισοπεθαμένους, και τους νεκρούς τους έριχναν άταφους στα σκουπίδια, στην προσπάθεια τους να μην τους πλησιάσει ο θάνατος, πράγμα που δεν ήταν εύκολο να αποφύγουν, παρ' όλο ότι μηχανεύονταν πολλά».

Διονυσίου Αλεξανδρείας, *Εορταστική επιστολή προς τους αδελφούς της Αλεξανδρείας*.

2. Το έργο της Εκκλησίας της Αλβανίας

[...] Για να στηρίξουμε την οικονομία της Εκκλησίας της Αλβανίας, σκεφτήκαμε ότι μια λύση θα ήταν ένα υδροηλεκτρικό έργο, το οποίο έχει τα εξής πλεονεκτήματα. Είναι μια επένδυση με απόλυτο σεβασμό στο περιβάλλον, [...] που χρησιμοποιεί ανανεώσιμες πηγές, [...] που έχει έναν κοινωνικό χαρακτήρα, είναι μια ευλογία από το Θεό συνεχής. [...] Είναι μια επένδυση που φέρνει έσοδα. Αλλά αυτά τα έσοδα δεν τα σκεφτόμαστε μόνο για μισθούς ή άλλα πράγματα της εκκλησίας. Το 40% θα βοηθά αυτή την κατάσταση. Το άλλο 40% πηγαίνει στην Παιδεία. Τα υπόλοιπα πηγαίνουν σε άλλες ανάγκες. Και ένα 5-10% πηγαίνουν σε Εκκλησίες πιο φτωχές από εμάς.

Στην Εκκλησία της Αλβανίας δώσαμε [...] έμφαση στη νεολαία. Για μας η νεολαία δεν είναι το μέλλον αλλά το παρόν. Φροντίσαμε με κατασκηνώσεις, κατηχητικά σχολεία, με οργάνωση κέντρων νεολαίας [...]. Είμαστε μια εκκλησία ανοιχτή σε όλο τον κόσμο και την κοινωνία [...]. Αρχίσαμε με Νηπιαγωγεία. Τώρα έχουμε 20 νηπιαγωγεία σε διάφορα μέρη. Προχωρήσαμε με Δημοτικά, με Γυμνάσια, με Λύκεια. Τολμήσαμε να δημιουργήσουμε και ΙΕΚ. Το τελευταίο «πείραμά μας» [...], προχωρήσαμε και σε Πανεπιστήμιο. Σε όλους αυτούς τους τομείς έπρεπε να βοηθούμε. Τα χρήματα [...] δεν έγιναν μόνο κτίσματα. Έχουμε κτίσει βέβαια 150 νέες Εκκλησίες και έχουμε [...] επισκευάσει άλλες 160. Πολλά όμως από αυτά τα χρήματα έμπαιναν στην άκρη για την εκπαίδευση και την υγεία. Είδατε την Κλινική που έγινε. [...] Η Κλινική είναι μια ευλογία από τον Θεό και έχει μόνο τα καλύτερα μηχανήματα, καινούρια [...]. Ποτέ δεν δέχτηκα μεταχειρισμένα. Θυμάμαι τη μητέρα μου που έλεγε: στους φτωχούς ποτέ δεν θα δώσεις μεταχειρισμένα ρούχα. [...]

Στο Δυρράχιο έχουμε ιδρύσει Θεολογική Ακαδημία. [...].

Εμείς [...] ακτινοβολούμε αυτό που έχουμε. Το μοιράζουμε, δεν κρατούμε τίποτε για τον εαυτό μας. [...] Από την πρώτη στιγμή φροντίσαμε να έχουμε εξαιρετες σχέσεις με τους άλλους ανθρώπους που αναζητούσαν τον Θεό. Αυτό που προσπάθησα αμέσως ήταν ένας διάλογος. Όχι πια θρησκευολογικός, αλλά ένας διάλογος ζωής. Έχουμε κοινά προβλήματα και τα αντιμετωπίζουμε μαζί με πολύ σεβασμό. [...] Πιστεύω απόλυτα ότι βασικός ρόλος της εκκλησίας είναι η καταλλαγή. [...] Στην Ελλάδα αντιμετωπίσαμε σωστά την προσφυγική κρίση. [...] Για μένα το πιο συγκινητικό είναι εκείνες οι γιαγιάδες που έπαιρναν τα μικρούλια τα προσφυγόπουλα και τους έδιναν γάλα. Είναι μια συντριπτική εικόνα μεγαλείου. [...] Αυτό το DNA της αγάπης, του σεβασμού στον ξένο, στον άγνωστο, αυτό είναι [...] η μεγάλη περιουσία που έχουμε ως λαός. [...] Δεν θυσιάζεσαι εύκολα, αν δεν έχεις έμπνευση. Αν δεν έχεις αγάπη, γιατί να θυσιαστείς;

Ο Αρχιεπίσκοπος Αλβανίας Αναστάσιος. (2017) EPT1 (στην εκπομπή *ΕΠΩΝΥΜΩΣ*, αποφώνηση) (08.01.2017)

Τελειώνοντας τη Διδακτική Ενότητα...

- ✓ Προσδιορίζουμε την έννοια «Εκκλησία» και το περιεχόμενό της με βάση την ερμηνεία του άρθρου της Πίστεως «Εις Μίαν, Αγίαν, Καθολικήν και Αποστολικήν...».
- ✓ Συσχετίζουμε σύμβολα και εικόνες με τον κοινοτικό τρόπο λειτουργίας της Εκκλησίας.

Σημειώνουμε...

.....

.....

.....

.....